

CRIZA GLOBALĂ EMERGENTĂ ȘI FLUXUL CURENT DE MIGRANȚI/REFUGIAȚI CARE SE ÎNDREAPTĂ CĂTRE EUROPA

Michael ANDREGG*

Abstract

A "Developing Global Crisis" is unfolding today that reflects synergistic interactions among demographic pressures, authoritarian politics, militant religion, corruptions of governance and other factors worldwide. All of these four and several other relevant factors are complex, and many interact synergistically (e.g. non-linear interactions) so they will be illustrated by the case of Syria here.

Keywords: global crisis, migrant, Syria, demographic pressure.

Introducere

O „Criză Globală Emergentă” caracterizează la momentul actual scena internațională, fapt ce reflectă sinergia interacțiunilor care au loc la nivelul presiunilor demografice, politicilor autoritare, religiei militante, actelor de corupție de la nivel guvernamental și alți factori. Toți acești patru factori, alături de alți factori relevanți, sunt caracterizați de complexitate, un număr mare interacționând de-o manieră sinergetică (de exemplu, interacțiuni non-lineare), motiv pentru care am ales prezentarea lor prin prisma situației din Siria. Cele mai multe comentarii cu privire la această criză se concentrează asupra personalităților lui Bashar al-Assad și a președintelui rus Vladimir Putin. Alți observatori se axează asupra forțelor emergente ale răului, precum ISIS, considerat un cult al morții (denumit și ISIL, Daesh sau Statul Islamic – dar numele nu mai contează) și nici liderii săi.

Aceste aspecte sunt relevante în încercarea de a răspunde la mai multe întrebări, dar pot, în același timp să eclipseze cauze relevante care pot declanșa un război, cum ar fi presiunile demografice care generează numeroase probleme globale, sau corupția omniprezentă la nivel guvernamental care face dificilă găsirea soluțiilor. De exemplu, înainte de declanșarea actualei crize, populația statului sirian înregistra o creștere de 2,4%/an, conducând la dublarea numărului de locuitori în mai puțin de 30 de ani (CIA World FactBook, 2010). Acest lucru pune o presiune foarte mare asupra resurselor naturale precum terenurile agricole sau rezervele de apă.

* Michael Andregg este profesor în cadrul Departamentului de Studii de Pace și Justiție al Universității St. Thomas din St. Paul, Minnesota, SUA.

Schimbarea climatică este un factor derivat, determinat de creșterea populației și dezvoltarea industrială. Siria a experimentat cea mai mare perioadă de secetă din ultimii 150 de ani (potrivit istoriei înregistrate cu privire la ploile care au avut loc acolo), care a durat 4 ani de zile înainte de izbucnirea conflictului. Conform rapoartelor Băncii Mondiale, cel puțin 1,5 milioane de cetățeni sirieni (8% din populația Siriei) au părăsit zonele rurale neproductive și s-au mutat în orașe deja supraaglomerate cu milioane de șomeri tineri (Liverani, 2015). Surse locale mi-au putut oferi chiar mai multe informații, conform acestora, migranții interni au blocat oportunitățile pentru adolescenții din orașele în care s-au stabilit. Un alt efect al ratelor crescute ale natalității este reprezentat de distribuția piramidală a vârstelor, cu o discrepanță foarte mare între tineri (majoritari) și bătrâni.

Assad a rezervat cele mai bune oportunități pentru alegătorii săi Alawiți și pentru minoritarii aliați, precum creștinii. Proteste pașnice s-au declanșat în orașele lipsite de oportunități sau caracterizate de un nivel ridicat al fenomenului corupției. Răspunsul instituțiilor de securitate a fost unul exagerat, acest lucru transformând represiunile în război civil. Chiar dacă Bashar al-Assad a fost considerat un înger al lui Dumnezeu (sau un prizonier al *status-quo-ului*), acesta a trebuit să se confrunte cu o problemă primejdioasă din punct de vedere moral.

Prinși, pe de o parte, între bombe improvizate, atacuri cu arme chimice și recrutări forțate, și între ISIS sau Al Qaeda pe de altă parte, milioane de cetățeni sirieni au plecat în țări precum Turcia, Liban sau Iordania, exercitând o presiune foarte mare asupra acestora: peste 4 milioane, iar alte 8 milioane erau dislocate intern (UNHCR, 29 August 2015). În timp, cei mai bogați, mai educați și cu simț antreprenorial au decis că o viață în tabăra de refugiați nu este potrivită pentru copiii lor. Așa că ceea ce era un pârau de migranți în Europa s-a transformat într-un râu. Atunci când Angela Merkel a anunțat că Germania va primi sute de mii de refugiați, râul a devenit un flux (Wagstyl, 2015). Situația nu se va termina curând, iar aceasta nu este doar o problemă a Germaniei sau a Europei. Pentru o perioadă lungă de timp, America de Nord s-a confruntat cu valuri mari de imigranți proveniți din regiunile de sud, motiv pentru care politicile SUA în acest domeniu au fost înghețate.

Următoarele secțiuni ale lucrării vor furniza mai multe detalii cu privire la câțiva dintre acești factori. Însă ideea principală trebuie menționată încă de pe acum și se referă la soluții. Este vorba de „soluții” la crize de acest gen, pentru care nu avem o confirmare foarte bună a cauzelor determinante cum ar fi:

- a) presiunea populației;

- b) schimbările climatice;
- c) legile autoritare;
- d) religie militantă;
- e) actele de corupție la nivel guvernamental;
- f) inegalități la nivelul și între națiuni în termeni de câștiguri salariale

și

g) puterea specială a demagogilor de a mobiliza, în asemenea condiții, populația disperată prin direcționarea mâniei acestora asupra altor persoane ușor identificabile;

și care nu vor înregistra succes.

Această situație va fi o problemă generațională cu consecințe considerabile asupra întregii lumi. La toate acestea se adaugă armele de distrugere în masă și tabuurile în ceea ce privește discuțiile legate de majoritatea acestor factori, în final obținându-se ceea ce poate fi numit o problemă „primejdioasă”¹.

Creșterea populației, presiunea populației și schimbările climatice

Creșterea populației și presiunea populației sunt două noțiuni diferite, însă ambele conduc la o competiție mai accentuată asupra resurselor. Dacă resursele se înapăținează, unii oameni tind să între într-o luptă pentru a obține acces la acestea. Dacă resurse critice se înapăținează considerabil, majoritatea persoanelor se vor implica în războaie împotriva celorlalți alături de grupul din care fac parte. Dacă foametea este iminentă, chiar și persoanele „civilizate” și sofisticate ar putea lupta pentru pâine, sau ar fura-o de la vecinii mai bogați. Schimbările climatice sunt un factor derivat, o consecință a secolelor caracterizate de creșterea populației și a folosirii cu preponderență a combustibililor fosili pentru funcționarea sectorului energetic al societăților. A devenit foarte clar că nivelurile ridicate de dioxid de carbon din aer, precum și a altor produse secundare obținute prin arderea petrolului, cărbunelui, gazelor și pădurilor cauzează creșteri semnificative ale temperaturilor globale, care au alte consecințe asupra populațiilor marginale și chiar asupra sistemelor care susțin întreaga omenire.

Numărul de persoane care pot prospera pe un anumit teritoriu depinde de tehnologia de care acele persoane dispun și de calitatea aceluia pământ. Creșterea populației este aritmetică simplă, numere absolute ce caracterizează populația, ratele natalității, ratele mortalității, ratele fertilității, dublarea timpului, migrația netă și alte asemenea numere (Andregg, 2014). O societate

¹ Pentru mai multe detalii privind termenul de „problemă primejdioasă” vezi https://en.wikipedia.org/wiki/Wicked_problem.

high-tech stabilită pe un pământ fertil poate susține mult mai multe persoane care pot fi hrănite pe un pământ identic, dar cu o agricultură specifică secolului al XIX-lea. Astfel, **presiunea populației** implică factori economici, tehnici și culturali printre mulți alții. Indiferent cât de fertil este, fiecare tip de pământ are limitele sale și nu poate susține productivitatea la nesfârșit. Dar societățile rezistă, de obicei, în fața acestei legi de bază a naturii. Dacă o societate continuă să crească o dată ce aceste limite au fost atinse, atunci există o creștere a presiunii unor persoane aparținând societății de a se extinde pe terenurile vecine, sau pur și simplu să se mute acolo. Deși este vast, pământul are un sfârșit. Și fiecare cultură de pe pământ se teme să nu fie copleșită de migranți, deoarece acest lucru s-a mai întâmplat de multe ori în istorie.

Schimbarea climatică joacă un rol important astăzi deoarece există deja un număr de 60 de milioane de refugiați permanenți, majoritatea dintre care au plecat ca urmare a conflictelor violente în desfășurare în țările lor de origine (Mocanu, 17 Octombrie, 2015). Sute de milioane de oameni se află acum în mișcare, migranți de un fel sau altul. Rapoarte precum raportul anual al Grupului Interguvernamental privind Schimbările Climatice (IPCC, 2014) arată că pe măsură ce seceta și inundațiile se vor manifesta la nivelul mai multor state, furtunile vor deveni, în medie, din ce în ce mai puternice, iar oceanele nu doar se vor acidula ca urmare a absorbției de dioxid de carbon, ci vor crește pe măsură ce ghețarii și gheața polară se vor topi. Aceste lucruri au un impact vast asupra securității internaționale. Siria este un exemplu.

Legi autoritare și religie militantă

Legea autoritară nu este același lucru cu religia militantă, dar ambele contribuie la creșterea probabilității declanșării unui conflict armat în diverse moduri. Cel mai important, acestea reacționează sinergetic, astfel că în combinație sunt mult mai periculoase decât separat. Am tratat acest subiect în detaliu într-o carte despre cauzele războiului din 2001 (Andregg, 2001, cap. 13, pp. 74-83), dar esența este reprezentată de faptul că legea autoritară oferă mijloacele necesare pentru represiunea politică sau cucerirea, cu sau fără justificare, în timp ce religia militantă oferă rațiuni „morale” pentru utilizarea violenței statale împotriva altora. În acest sens poate fi folosit drept exemplu curent și extrem gruparea teroristă ISIS. Dar au existat în istorie multe alte cruciade morale împotriva altor grupuri desemnate, bazate pe o teorie religioasă (de exemplu, islamiștii adesea subliniază „cruciadele” medievale „de eliberare” a Ierusalimului care au avut loc în secolele XI-XIII.

În cazul crizei din Siria, guvernul lui Bashar al-Assad a fost autoritar tot timpul (tatăl său Hafez a omorât în mod infam aproximativ 20 000 de persoane

în Hama în luna februarie a anului 1982, deoarece s-au opus legii impuse de acesta). Acea legea autoritară a legitimat violența și a contribuit la finanțarea poliției înarmate și a soldaților care au reprimat protestele din 2011. După ani de abuz, ISIS și-a făcut apariția pe baza principiului religiei militante, afirmând că regimul a reprezentat un agent al Shaytan (diavolului) și că „musulmanii buni” au responsabilitatea de a ataca acel regim. Iar dacă tu ești musulman, dar nu ești de acord, atunci tu devii un musulman „rău”, condamnat la execuție. Nu există o cale de mijloc pentru ISIS; ești fie cu ei, fie împotriva lor, dar nu poți fi neutru. Actualul lider al ISIS, Abu Bakr al-Baghdadi, duce acest obiectiv și stil la extrem, afirmând că a primit de la „Dumnezeu” misiunea de a conduce pe oricine de pe pământ sub un „nou Califat”.

Oricare dintre acești doi factori este periculos. Dacă sunt puși împreună, se vor obține reacții intense, ca atunci când amesteci sodiu și apă, deoarece atât legea autoritară, cât și religia militantă tind să fie unicul utilizator legitim al metodelor violente. Acești doi factori nu se pot tolera, iar persoanele care trăiesc pe teritoriul unor state conduse de oameni cu asemenea convingeri sunt mereu în pericol. Cea mai periculoasă dintre toate este situația în care fanatismul moralei religioase și puterea politică autoritară fuzionează. Acei dictatori consideră că sunt trimișii lui Dumnezeu pentru a conduce pământul. Astfel de persoane nu cunosc rușinea în a-i abuza pe alții pentru „a îndeplini voia lui Dumnezeu”.

Acest lucru creează un mediu propice pentru apariția așa-numiților „demagogi”, un tip periculos de personalitate politică. Voi acoperi acest subiect pe scurt în secțiunea care urmează după capitolul referitor la actele de corupție la nivel guvernamental.

Acte de corupție la nivel guvernamental și inegalitatea veniturilor

Actele de corupție de la nivelul guvernelor se manifestă încă de la începutul timpului, dar se află printre cele mai puțin studiate cauze primare ale unui război. Motivul principal pentru care se întâmplă acest lucru este reprezentat de faptul că majoritatea fondurilor destinate cercetării în științele sociale provin de la guverne, ai căror membri nu sunt încântați de faptul că oamenii studiază corupția de nivel guvernamental. În contextul subiectului tratat de acest articol, acest factor este important deoarece împiedică multe guverne să rezolve problemele evidente și uneori chiar letale pentru propriul popor.

Inegalitatea veniturilor este de asemenea o problemă globală și continuă, specifică, în mod evident războaielor civile care predomină astăzi. Cazul Siriei este, de fapt, un exemplu minor al unei probleme globale. În general, probabilitatea izbucnirii unui conflict crește direct proporțional cu creșterea

inegalității veniturilor, în interiorul și între națiuni. Aceste subiecte sunt complexe pentru a fi doar trecute în revistă, motiv pentru care le voi ilustra pe scurt pentru a scoate în evidență modul în care ambii factori influențează actorii externi, prin analizarea răspunsului Statelor Unite la criza siriană.

Pe măsură ce războiul civil din Siria a escaladat și a intrat în metastază, Statele Unite s-au întrebat ce ar trebui să facă. Însă cadrul său de referință pentru a înțelege conflictul a trebuit să fie de natură militară. Și ca urmare a propriilor dinamici ale politicii interne, a trebuit să se concentreze mai degrabă asupra personalităților lui Bashar al-Assad și Abu Bakr al-Baghdadi, decât asupra forțelor impersonale precum creșterea populației, schimbările climatice sau corupția sistemică de la nivel guvernamental. Astfel, în locul abordării acelor probleme scumpe și dificile, întrebarea practică a fost dacă trebuie bombardate țintele, și dacă da, atunci care dintre ele?

De fapt, negarea realității referitoare la schimbările climatice (încurajată de investițiile unor mari sume de bani și influențată de companiile producătoare de combustibili fosili) a ajuns la un nivel foarte ridicat în momentul în care lucrurile s-au destrămat în Siria, astfel încât majoritatea membrilor din cadrul unuia dintre cele două partide politice principale nu considerau schimbările climatice ca fiind o problemă, în ciuda unui raport al Pentagonului din anul 2003 care menționa faptul că schimbările climatice vor avea consecințe dramatice asupra securității naționale și internaționale (Schwartz & Randall, Octombrie 2003). Astfel de parlamentari au preferat să creadă că Siria este o problemă de natură militară cauzată de unul sau mai mulți lideri diabolici din țări străine. Aceștia nu au luat în considerare faptul că răspunsurile militare, în special bombele, nu au niciun efect pozitiv asupra schimbărilor climatice și nicio evaluare terapeutică atunci când sunt folosite asupra valurilor mari de migranți sau guvernelor corupte. Ei preferă poveștile simple despre bine și rău. Între timp, eșecul politicii Statelor Unite se adaugă la statele eșuate din Orientul Mijlociu, pe când forțe ale rebeliunii tribale împotriva guvernelor corupte capătă din ce în ce mai multă putere. Zeci de milioane de bărbați adolescenți care nu au beneficiat de o educație corespunzătoare se maturizează acum în circumstanțe disperate, demagogii fiind nerăbdători în a le îndrepta ura în direcția pe care ei o doresc.

Demagogi, psihopați și arme de distrugere în masă (ADM)

La fel ca în cazul secțiunilor precedente, conceptul de demagog nu este identic cu cel de psihopat, însă ambii factori sunt comuni politicilor de vârf și reprezintă un risc pentru societatea politicoasă, deoarece ei se manifestă de-o manieră veritabilă asemeni unor paraziți pentru o societate. Ambii factori sunt adepții manipulării oamenilor creduli și nemiloși în metodele pe care le

utilizează. Nu produc nimic de valoare prin acțiunile lor, dar, de regulă, îndreaptă furia persoanelor disperate asupra unor alte „persoane” ușor identificabile, de cele mai multe ori fie asupra unei minorități etnice, fie asupra unui grup religios. În statele în care guvernele sunt corupte, acestea devin cele mai bune ținte. În momentul în care un demagog sau un psihopat acaparează puterea unei națiuni majoritare, țintă devin națiunile vecine sau ceea ce poate fi numit simbolic „cea de-a cincea coloană”, așa cum au fost evreii pentru Germania lui Adolf Hitler.

Cea mai bună referință pe care o cunosc în domeniul răului psihologic în politicile de vârf este foarte dificil de lecturat, dar o voi cita, totuși, datorită caracterului special al sursei înseși. Lucrarea a fost redactată de sociologii și psihiatrii din Polonia care au supraviețuit nu doar ocupației naziste, ci și procesului de „liberare” și ulterior de subjugare desfășurat de forțele sovietice la sfârșitul celui de-al doilea Război Mondial. Din acest motiv, aceștia au fost extrem de motivați în a înțelege modul în care forțe malefice pot ocupa națiuni întregi. Titlul acestei lucrări este „Political Ponerology”, iar autorul este Andrew M. Lobaczewski, care a murit în anul 2007 (Lobaczewski, 2008)².

Armele de distrugere în masă sunt, așa cum spune și titlul, arme și nu oameni. Însă joacă un rol foarte important în acest context, deoarece orice psihopat din lume și-ar dori să aibă la dispoziție arme de distrugere în masă. Una dintre caracteristicile principale ale persoanelor într-adevăr malefice, indiferent de modul în care acestea sunt numite sau clasificate, este reprezentată de dorința necumpătată de a obține mai multă putere (Peck, Simon & Schuster, 1983). Nu există nicio limită naturală pentru acest apetit. Așa cum afirmă Kevin Dutton (2012), psihopații dezvoltă cariere de succes atât în domeniul politicilor de vârf, cât și în cel industrial, datorită capacității lor de concentrare, gradului ridicat de inteligență, abilitatea dezvoltată de a manipula oameni „obișnuiți” și a indiferenței generale vizavi de normele morale, în special interdicțiile cu privire la acțiuni care afectează individul. Psihopații clinici tind să nu manifeste empatie, să fie lipsiți de compasiune și posibil chiar și de conștiință.

² Lucrarea originală a apărut în limba poloneză, în 1984, fiind tradusă în engleză în 1985 de Alexandra Cheiuk-Celt și corectată chiar de autor în 1998. Patocrație este un termen folosit pentru a descrie un stat-națiune intrat sub influența, și în genere distrus, de un lider psihopatic. Lobaczewski a susținut întotdeauna că acest volum a fost scris împreună cu alți colaboratori, specialiști în științe sociale și psihiatrie din Polonia, care, fiind treptat reabilitați de sistemul sovietic, încercau să-și exprime ideile.

În cazul Siriei, nu poate fi nicio îndoială că Abu Bakr al-Baghdadi este un demagog, posibil un lider psihopat al unui cult al morții, care a ajuns la putere pe baza haosului general ce caracterizează statul eșuat Irak și a situației similare din Siria, care a devenit principala lui sursă de putere. Bashar al-Assad a răspuns la acțiunile întreprinse de ISIS, însă cine a fost primul dintre cei doi care au omorât primii oameni nevinovați rămâne o problemă mai degrabă academică decât practică. Dacă fiecare lider ar avea arme nucleare sau alte tipuri de arme de distrugere în masă, atunci le-ar folosi împotriva inamicilor. Acest aspect a atras atenția acelor entități care au arme nucleare și alte arme de distrugere în masă.

Concluzii

În opinia mea, fluxul curent de migranți/refugiați care se îndreaptă către Europa nu este temporar și nu se va sfârși nici dacă, teoretic vorbind, condițiile din Siria s-ar îmbunătăți miraculos peste noapte. Ar fi extraordinar dacă s-ar putea stabili pacea în acea regiune, la fel ca în orice altă regiune caracterizată de conflict, dar problema este că situația din Siria este un fenomen global determinat, în mod fundamental, de rata crescută a natalității la nivelul populației care locuiește în regiuni care sunt în cea mai mare parte deșertificate. De fapt, sute de milioane de tineri sunt exploatați de demagogi care le promit o răsplată fantastică pentru a lupta, iar uneori le oferă salarii semnificative pe care le vor primi doar dacă mai trăiesc. Aceste condiții nu se aplică doar asupra Siriei, ci și în regiuni întinse din Africa de Nord și Orientul Mijlociu, pe lângă multe alte locuri. Toate aceste regiuni generează migranți care se mută în funcție de oportunitățile oferite de fiecare zonă la gândul unui viitor mai bun.

Să ne gândim pentru un moment că America de Nord s-a confruntat, de asemenea, cu două generații de migrații legale și ilegale din Mexic și America Centrală. Aceste migrații nu au nicio legătură cu situația actuală din Siria, iar majoritatea migranților provin din regiuni care nu s-au transformat încă în deșerturi neproductive, deoarece pământul de obicei reușește să facă față unei suprapopulări pentru o perioadă lungă de timp. Însă toți migranții sunt în căutarea oportunităților, iar cei mai mulți fug din regiuni caracterizate de violență, corupție sau asuprire.

Doresc astfel să atrag atenția lumii asupra acestor factori mult mai dificili: presiunea populației, legile autoritare, religia militantă și corupția la nivel guvernamental, demagogi sau lideri psihopați, precum și asupra varietății de factori derivați, precum schimbările climatice și inegalitatea veniturilor.

În domeniul medical, dacă sunt căutate tratamente pentru probleme majore, este necesară o distincție clară între conceptul de „simptom” și „cauză”. Da, simptomul este un apel pentru ajutor. Dar dacă un doctor tratează doar simptomul și neglijează cauza, cum ar fi o febră cauzată de o infecție, poate stabiliza pacientul și îi poate reduce durerea, însă, în același timp, îl va urmări cum moare. Migrarea în masă din Siria din anul 2015 este similară cazului descris mai sus, fiind un simptom al unei probleme mult mai complexe. Mai mult, să nu uităm că zecile de milioane de persoane care se află astăzi în mișcare nu provin doar din Siria.

Așadar, Europa, asemeni Americii de Nord, poate absorbi în mod productiv un număr mare de migranți și poate ajuta mult mai mulți refugiați din motive umanitare, lucru pe care îl susțin. Dar nu trebuie pierdute din vedere cauzele fundamentale ale crizei specifice regiunilor de proveniență ale migranților, deoarece niciun stat nu poate absorbi un număr nelimitat de migranți fără a suferi efecte adverse. Ajutorul oferit acum refugiaților nu face nimic altceva decât să cumpere timpul necesar pentru tratarea cauzelor fundamentale. Dar dacă acest timp nu este folosit eficient, iar statele eșuează în a recunoaște și încerca să trateze cauzele principale, ajutorul va fi doar temporar, în timp ce țările de origine ale migranților vor fi distruse de haosul care continuă să le macine.

Referințe bibliografice:

1. CIA World FactBook, 2010, demographics of Syria retrieved from <https://www.cia.gov/library/publications/download/download-2010>.
2. Liverani, Andrea, 21 October, 2015, accessible at: <http://blogs.worldbank.org/peoplemove/syrian-refugee-cop21>.
3. *United Nation High Commissioner for Refugees, 29 August 2015*, retrieved from *UNHCR Syria Regional Refugee Response/Total Persons of Concern*.
4. Wagstyl, Stefan, 14 September 2015, *Merkel's Welcome to Refugees Comes Back to Bite Her*, in „Financial Times”, accessible at: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/60264684-5af4-11e5-a28b-50226830d644.html#axzz3rDj8NNF>.
5. Andregg, Michael (2001) *On the Causes of War*, 3rd edition, published by Ground Zero Minnesota.
6. Andregg, Michael, (2014) *Seven Billion and Counting: The Crisis in Global Population Growth*, Twenty-First Century Press (an imprint of Lerner Books).
7. Mocanu, Mircea, (17 October 2015), *Valuing Migration: Benefits and Challenges*, in a paper presented at the 21st annual Conference

Information in the Knowledge Society, at Romania's „Mihai Viteazul” National Intelligence Academy, Bucharest.

8. The UN affiliated Intergovernmental Panel on Climate Change Report (2014), available at: <http://www.ipcc.ch/report/ar5/syr/>.
9. Schwartz, Peter, Randall, Doug (October 2003) The “Marshall Report” or “An Abrupt Climate Change Scenario and Its Implications for United States National Security”, commissioned by Pentagon Strategic Forecasting guru Andrew Marshall available at: http://www.climate.org/PDF/clim_change_scenario.pdf. A good summary of this report's implications can be found at the History Commons, accessed on 11 November, 2015 at: <http://www.historycommons.org/context.jsp?item=PentagonClimateChangeReport>.
10. Lobaczewski, Andrew M. (2008) *Political Ponerology: A Science on the Nature of Evil Adjusted for Political Purposes*, Red Pill Press, Edmonton Canada, Peck, Scott M., Simon & Shuster (1983) *People of the Lie: The Hope for Healing Human Evil*.
11. Dutton, Kevin, (2012), *The Wisdom of Psychopaths: What Saints, Spies, and Serial Killers can teach us about Success*, Scientific American Press/Farrar, Straus and Giroux.